

ANKARA FUTBOLU: MEMLEKET FUTBOLUNUN KENAR SEMTİ*

Tanıl BORA / Levent CANTEK

Kadim zamanlar**

Memleket sahinında futbol, bilindiği üzere hep İstanbul üzerinden konuşulur. Eskiden beri öyle. Düşünün, ta eskiden, Ankara'ya yolu düşüp Ankara Karması'yla veya Ankara şampiyonu olan takımla maç oynayan ecnebi takım sözcülerinden alınan şu tür demeçlermiş Ankaralı futbol adamlarının en büyük keyfi: "Kafilenin hocası, Ankara Karmasını, mağlup olmasına rağmen İstanbul ayarında bir ekip olarak vasıflandırmıştır..." Ankara'nın futbol takımları da, şehrin olanca başkentliğine rağmen ve başkentliğin en 'saltanatlı' zamanlarında bile, İstanbul menşeli

*Bu yazının ilk yazılışının üzerinden iki yıla yakın zaman geçti. Bu zaman zarfında Ankara futbolu hakkındaki bilgimiz olağanüstü arttı. Zira Tanıl Bora Gençlerbirliği tarihi üstüne, Levent Cantek Hacettepe tarihi üstüne çalışmaya başladılar, çok sayıda "büyük"le görüştüler. Fakat hâlâ ham durumdaki onca malzemeyi, kendi bütünlüğü olan bu yazıya boca etmek istemedik. Sadece "yanlış" bir şeyler yazdıysak, onları düzelttik. İkimiz için de tutkulu bir merak konusu olan bu alana "giriş" mâhiyetinde olan yazının naifliğini korumayı tercih ettik.

** 60'ları ve daha eskisini okuduklarımızdan ve babalarımızın ve güngörmüş futbolseverlerin anlattıklarından biliyoruz. Birçok muhterem eski adama kulak verdik. Bunların ne kadarı gerçek, ne kadarı efsane bilinmez; ama zaten efsaneler de futbol

benzetmelerle tanımlanmışlar eski zamanlarda: Ankaragücü Ankara'nın Fenerbahçe'si, Gençlerbirliği Ankara'nın Galatasaray'ı, Hacettepe Ankara'nın Beşiktaş'ı... Ankaragücü'ne atfedilen Fenerbahçelik, seyirci fazlalığından, hırslı yöneticilerinden, icabında parayı bastırıp istediği oyuncuyu alabilmesinden, toplamda Ankara'nın en başarılı takımı olmasından... Ankaragücü'nün bu özellikleri aslında 1970'lerde zuhur edecektir. Benzerliğin yüzeysel ama kuvvetli alâmeti, sarı-lâcivertteki renkdaşıktır. 'Eski' Ankaragücü'nün Fenerbahçe'yle bir başka benzerliği, belki iki kulübe de "Milli Mücadele" ruhu üflenmiş olmasında aranabilir. Fenerbahçe işgal kuvvetlerine karşı milli gururu okşayan zaferleriyle parladıysa, Ankaragücü de milli müdafaa sanayiinin takımıdır. Dikkat: Ankaragücü'nün doğum yeri İstanbul'dur - Ankara'ya taşınma vesilesi de Milli Mücadele'dir. Kulüp 1910'da

sohbetlerinin gerçekleridir. Bu likâyeyle Ankara futbolunun 60'larına ve daha eskisine dair ansiklopedik bir bilgi dökme iddiasında değiliz. Son defa tekrar edelim: Bilgi kırıntılarıyla, söylentilerle, yalan-yanlış da olabilecek intibalarla, önyargularla, takıntılarla biriken futbol kültüründe 'böylesi' mübahadır! Gönül ister ki elinizdeki metinden sonra bir fırsat daha düşün, derinlemesine tetkik ve tettebbu yoluyla bu işin kühüne varalım.

Sultanahmet Sanat Mektebi'nden bir grup genç tarafından, muhtemelen dönemin Türkçü hülyalarından ilham alarak Turan Sanatkâran Gücü adıyla kurulmuştur. Birkaç yıl sonra Altınörs adını alır; bu adla 1919 yılındaki "İstanbul Pazar Ligi"nin kurucuları arasında yer alır. Milli Mücadele başlaması üzerine Altınörs'lüler Ankara'ya göçerler ve orada askeri sanayi erbabınca kurulmuş bulunan İmalat-ı Harbiye takımıyla birleşirler. Birleşmenin tarihi resmen 1926 olarak kaydediliyor. Kulüp Ankaragücü adını 1933'de almış. 1969'da büyük askeri sanayi kuruluşu Makine Kimya Endüstrisi Kurumu'nun adını göbek adı olarak takınarak M.K.E. Ankaragücü olacaktır.

Gençlerbirliği'nin Galatasaraylığı ise, "liseli" ve "seçkin" (zümpe mi demeli) kökeninden geliyor. Hikâye şöyle: Sene 1923, Ankara Lisesi'nin (sonraki ve şimdiki Atatürk Lisesi) başarılı okul takımından tart edilen birkaç talebe, içlerinden birinin mebus babasının teşvikiyle bir takım kuruyorlar ve Gençlerbirliği adını taktıkları bu takımla, çıkartıldıkları lise takımıyla bir intikam maçı oynuyorlar. 3-0 yeniyorlar lise takımını ve intikam barışma getiriyor. Lise takımıyla terütaze Gençlerbirliği fiilen bütünleşiyor ve bu kulüp Ankara'nın muallimleriyle talebeleri tarafından beslenip büyütülüyor. Bir rivayete göre talebeler lise takımıyla maça giderken Ankara gelinciklerinden bir demet yapıp götürmüşlerdi; kırmızı-siyah renk oradan kaldı. Gençlerbirliği, 1940'lı ve 50'li yıllarda da, Ankara'ya yüksek tahsile gelen futbola yetenekli gençlerin doğal mecrası oldu. Burada top oynayan gençlere icabında destek olarak ufak bir memuriyet de temin ediliyordu. Gençlerbirliği sadece bir spor kulübü değil, bir muhit, bir camia idi. Gençlerbirliği münevverlerin, bürokratların, "şık"ların, özcesi

Yenişehir'in takımı oldu Ankara'da - mahallelerle pek alışverişi olmadı. "Gençler" seyircisi, Hacettepe'nin Çubuk şaraplarıyla maça giden, kimi zaman delikanlılık raconu filan dinlemeyip ifrata kaçan divane taraftarına da, uzun müddet Ankaragücü'nün açık tribününü dolduran İmalat-ı Harbiye işçisine de benzemedi. Beri yandan, o vakitler Gençlerbirliğililer, "Ankara'nın tek -ya da ilksivil takımı" kimliğini benimsediler gururla. Bütün ciddi takımların -Hacettepe kuruluncaya dek- bir devlet müessesesine, çoğu da askeriyeye bağlı olduğu bir vasatta, "en sivil" pâyesi, tahsilli ve bürokratik elitin bu has kulübüne düşüyordu.

Hacettepe'ye Beşiktaş kılığının yakıştırılması ise, bir mahalle (kenar mahalle) takımı oluşundan, kulüp sevgisi ve terbiyesine sıkı sıkıya bağlı (sıkıysa olmasın!) oyuncularından ve mütevazi koşullarından kaynaklanmış. Ülke çapında şöhret kazanan oyuncular, sembol isimleri, nam salmış başarıları, para kaynakları hiç olmamış Hacettepe'nin (bir tek milli takıma yükselmiş Onursal Uraz var). Buna rağmen futbolun kadim zamanlarında Ankara futbolunun üç büyüklerinden biri işte. Çünkü, Hacettepe kendinden başka hiçbir camiaya benzetilecek bir "şey" değil. Hacettepe, bu üç takım arasında en az İstanbullu, en çok Ankaralı. 28 Temmuz 1945'de Hamamönü'ne çıkan Küçükkapı Sokak'ta virane bir binanın tek göz odacığında Fahri Kabadayı başkanlığında kurulup yıllarca buradan idare edilen mor-beyazlı kulüp (tam adı: Hacettepe Spor Gençlik Kulübü), Ankara'nın tek has mahalle takımı olmuş. Üç yıl içinde kademe atlayıp Ankara 1. Ligine yükselerek de iddiasını kanıtlamış.

Dedik ya, Ankaragücü'nün şehrin "en baba" takımı olması sonraların işi; nitekim 1920'lerden 1950'lere uzanan dönemde Ankara

Gençlerbirliği, 20'li yıllar

futbolunun hâkimi kesin kesin Gençlerbirliği. 1923/24'den 1950/51'e dek oynanan Ankara Amatör Liginde "Gençler" 13 şampiyonlukla uzak ara önde. Ankaragücü'nün sadece 2 şampiyonluğu var. Ankara futbolunun resmîyetini cisimleştiren iki askeriye takımından Harp Okulu 4, Muhafızgücü 2 şampiyonluk elde etmiş. ("Bunlardan" Karagücü filan gibi başkaları da var!) Sivil bir müessesenin (Te-cim-dal-dal: TCDDY) mavilâcivertli takımı, Türkiye'deki Demirspor'ların ilki ve en Demirspor'u olan Ankara Demirspor (tevellüdü 1932) 4 şampiyonluk kazanmış. Çankaya diye bir takımın da bir şampiyonluğu var. Bu Çankaya'nın, Demirspor'un teşekkülünde rolü olmuş: 1937'de Çankaya'yla Demirspor birleşiyor ve Demirspor böylece hem daha güçleniyor hem de başlangıçta kırmızı-yeşil olan renkleri o has mavilâciverde

dönüyor. 1951'den sonra başlayan profesyonellik devrine de Ankara biraz geç intikal etmiş. Ankara Profesyonel Ligi 1955/56'dan 1958/59'a dört sezon oynanabilmiş. Hacettepe'nin 2, Ankaragücü ve Demirspor'un birer şampiyonluğu var.

Daha eskisini bilemiyoruz, ama 1950'li yılların seyircisi için anlatılan o ki, futbol kaidelerinden bihaberlermiş. Bu yüzden hakemle uğraşmazlarmış, düdüğü çalanın haklı olduğu baştan kabul edilirmiş. Herkesin maç boyu üzerine konuştuğu, sarakaya aldığı hedef tahtası, kaleciler ve "adam geçiren" müdafaa imiş. Örneğin Hacettepe kalecisi "Deli Hikmet"e maç boyu "deli, deli!" diye bağırıp, adamcağız hışımla "kim onu söyleyen" diye kalesinin arkasına yöneldiğinde suspus olarak iyice çileden çıkartırlarmış. Seyircinin maça sırf eğlenme niyetiyle gidiyor olması, o zamanki

Ankara'nın küçüklüğü ve taraftarıyla, futbolcusuyla, hakemiyle, yöneticisiyle herkesin birbirini tanınması, doğal bir iççelik yaratıyormuş. Neredeyse her futbolcunun lâkabıyla anılması bunun neticesi: Dodurgalı Hüseyin, Arnavut İlhan, Zündap Hüseyin, Arap Kadri, Kıvrıkcık Nihat, Paçoz Oktay, Arap İlhan, Horvat Aydın, Tık Tık Sami, Doktor Vacit, Korsan İsmet, Cici Necdet vs.. şehrin güzide futbolcularından Kabadayı Mehmet, Orle İhsan, Karagöz Kemal, Sarı Veli, Arnavut İlhan aynı zamanda dönemin namılı kabadayıları idi ve bunların çoğu kabadayılığın tabiatı icabı Hacettepeliydi. Karagöz Kemal'in Hakem Hüsamettin Böke'yi dövüp ömürboyu boykot aldığı söyleniyor. Milli Lig öncesi dönemde Ankara futbolunun en müstesna isimlerinden biri Karagücü'nde oynayan Beton Mustafa'yımış. Mütevazı kişiliği, çalışkanlığı, arzulu ve "sağlam" futbolu nedeniyle "Beton" adını alan Mustafa Ertan, anlatılanlara bakılırsa sabah mahallenin çocuklarıyla gazozuna maç oynayıp öğleden sonra resmi maça çıkacak kadar futbol delisiymiş. 34 yaşında (1960) ordudan ayrıldıktan sonra Beşiktaş'a transfer olmuş, aynı yılın şampiyon kadrosunda yer almış. Tabii 15 yılı aşkın oynadığı Gençlerbirliği'nin "abi'si, yani fiili teknik direktörü ve yöneticisi Hasan Polat'tan bahsetmeden olmaz. Müthiş hava hakimiyeti, gücü, sürati ve modern önliberoyu haber veren özellikleriyle temayüz eden Hasan Polat, 1930'lardan 1950'lere uzanan kesitte Ankara futbolunun en karizmatik figürü. (Sonraki dönemde de 1960'lardan 70'lere dek Türkiye futbol bürokrasisinin "kurucu babalarından" ve karizmalarından olacaktır.) Bir de sıkı futbol meraklılarının bile adını bilmediği, ama o yılları hatırlayanların "bugün oynasa trilyon eder" hükmünde birleştikleri Gençlerli Hâdi Pozam var: rakiplerini sinirden çatlatan inanılmaz top

cambazlığıyla meşhur - bir de olabileceğini olamamasına yol açan hırssızlığı, gamsızlığıyla...

60'lı yıllar: Altın çağ

"Milli Lig" in oynanmaya başladığı 60'lı yıllar Ankara futbolunun altın çağı. Üç büyük şehrin tekelinde bulunan Milli Ligden Ankara'nın aldığı pay yüksek o zamanlar: Dörtte bir. 1959'da Milli Lig ilk kurulduğunda 16 takımdan dördü Ankara takımı: Ankaragücü, Hacettepe, Ankara Demirspor, Gençlerbirliği. 1959/60 sezonunda 20 takıma çıkan Lige Ankara'dan şekerhilâl de katılıyor. 1964/65 Sezonu, altın çağın doruk noktası. Saydığımız takımlara ilâveten PTT de birinci kümede, 16 takımdan 6'sı Ankaralı; üçte birden yüksek bir oran!

Ne var ki Ankara takımları, 1. Ligde hayli kalabalık bir nüfusla ikamet ettikleri 60'lı yıllarda, memleket futbolunun kenar semti olmaktan ileri gidememişler. Varabildikleri en yüksek merteye, İstanbul'un üç büyük kulübüne, yani Türkiye'nin teşekkül etmekte olan futbol oligarşisine ara sıra kafa tutabilmek olmuş. Kaldı ki, bu şeref de Ankara'dan çok İzmir futboluna ait. 60'ların ikinci yarısından 70'lerin ilk yıllarına uzanan kesitte ligde "kafaya oynama" inadını cengâverce sürdüren Göztepe'nin oluşturduğu istikrarlı tehdidin emsalini ne Gençlerbirliği ne Ankaragücü yaratabilmişler. Üstelik Göztepe'nin, "Avrupa Avrupa duy sesimizi" histerisinin yaşanmadığı bu dönemde Fuar şehirleri Kupası'nda (şimdiki UEFA Kupası oluyor) yarı finale kadar çıkmışlığı var. Ankara ise Avrupa takımlarının olsa olsa dostluk maçı falan için uğradığı, İstanbul takımlarının efsane mertebesinde olduğu bir futbol sapası - kenar semt işte...

İstanbulularla ve İzmirliyle başedebilecek Ankaralılar diye Ankaragücü ve Gençlerbirliği'ni andık, çünkü 60'lardaki Ankaralı kalabalığının başını çekenler bu ikisi. Bu onyılıda Ankara futbolunun önderi yine Gençlerbirliği. 1960/61 Sezonunda Gençlerbirliği 5., 61/62, 62/63 ve 66/67'de 6. olmuş, 1965/66 sezonunda 3. olarak Ankara futbolunun 1. Lig tarihindeki en iyi derecesini elde ettiği gibi, İstanbul oligarşisinin ilk üçteki saltanatını ilk kez kırma şerefini de kazanmış. 1963-65 dönemiye Ankaragücü'nün parlak zamanı. Ankaragücü 1963/64'de 4., 1964/65'de 6.. PTT de, ki 60'ların futbolseverleri arasında adı "Postane"ydi, 7. sırada bitirdiği 1966/67 ve 1967/68 sezonlarında bayağı belâlı ve fiyakalı bir takımış. Ankaralıların bir de övünecek gol kralları var bu dönemden kalan: Ankara Demirsporlu (ki ona da kısaca Demirspor denirmiş) Fikri Elma ve Ankaragücülü Ertan Adatepe. (Ertan Adatepe sonradan PTT'de de oynamış.) (1961/62 Sezonunun gol kralı Fikri Elma, 1996'nın Kasım'ında gol kısırlığından muzdarip olan Gençlerbirliği'nin Başkanı İlhan Cavcav'a başvurarak, bir ay hazırlanmasına izin verilirse her maçta gol atacağını taahhüt edecekti! Gençlerbirliği'nin mükemmel tesislerinin kurulmasında büyük emeği olan Fikri Elma'yı 1999'un Kasım ayında kaybettik.)

Altın çağın nasıl biteceği, daha o zaman belli. 60'lı yıllarda Ankara takımlarının hemen hepsi "asansör" - yani bir sene 2. Lige düşüp ertesi sene geri dönüyor, sonra yine düşüyorlar. Gün geldi, ki o "gün" 70'lerin başıydı, çıkamaz oldular, 1. Lige dönemediler. Ankaragücü ve Gençlerbirliği bile bu kaderi paylaştılar. Ankaragücü 1967/68'de düştü, ertesi yıl hemen çıktı - o esas asansörlük dönemini 70'lerin ikinci yarısında yaşayacaktı. Gençlerbirliği o parlak zamanlarının peşinden

1969/70'de bir düşüş düştü, tam 12 yıl geri gelemedi. PTT 1970/71'de düştü, ertesi yıl çıktı, 1972/73'de nihai olarak düştü. şekerhilâl/şekerspor 1962/63'de düştü, ertesi yıl çıktı, 1965/66'da yine düştü, 1971/72'de çıktı, 72/73'de nihâi olarak düştü. Ankara Demirspor asansörlük bile yapamadan 1970/71'de düşüp gitti. Hacettepe 1959/60'da 2. Lige düştü, 62/63'de yine çıktı, 1967/68'de geri gelmemek üzere düştü. 2. Lig demişken... O devri bilenler, 2. Ligde vasat bir kariyer yaptıktan sonra feci bir düşüşle düşen bir Ankara takımını hatırlıyorlar: Altındağ. Anlatılanlara bakılırsa, 2. Ligden düşmesi haftalar önce kesinleşen Altındağ'ın son deplasmana çıkacak parası bile yokmuş da, gol averajına ihtiyacı olan rakipleri otobüs tutup harçlık verip bunları ayağına getirtmiş. Yazıya başlarken dedik ya, ne kadarı efsane bilinmez, ama Ankara futbolunun mâkus talihi açısından simgesel bir efsane...

Ankara takımları 1. Ligde niye tutunamadılar? Çünkü 60'ların sonlarında artık Türkiye futbolunda piyasa ilişkilerinin ve kitle kültürünün nüfuzu artmış, futbol işletmeciliğinin çapı büyümeye başlamıştı. Gittikçe daha çok para, para için zengin yönetici, zengin yöneticiyi cezbetmek için de iyi seyirci potansiyeli ve popülerlik vaadeden bir "camia" lâzımdı. Ankara takımlarının ise çoğu kamu müesseselerinin 'bağlı kuruluşları' gibiydi. şekerspor bir iktisadi devlet teşekkülü olan şeker şirketi'nin, Ankara Demirspor Demiryolları'nın, PTT adı üstünde Posta-Telefon-Telgraf İdaresinindi. Sarı-siyahlı PTT 1953'de Telspor adıyla kurulmuş, devrisi yıl PTT adını almıştı. Yeşil-beyazlı şekerspor 1947'de kurulduktan sonra 1958'de Hilâl Gençlik ile birleşerek şekerhilâl adını almış, 1962'de şekerspor adına dönmüştü. Bu müesseselerin ne futbola yatıracak fazla

paraları, ne çetrefilleşen futbol kulüpçülüğüne uyarlanabilecek 'hinlikte' yönetim yapıları, ne de onları motive edecek taraftar ve camiaları vardı. Takıma ayrılacak kaynak, müessesenin başındaki yöneticinin futbola olan alâkasına bağlıydı. Ve futbol, müessese ve yönetici için bugünlerde olduğu kadar büyük bir reklam aracı değildi - zaten "reklam" da o kadar lâzım bir şey değildi. Bu takımların tek avantajları futbolcuları müesseseye işçi ya da memur olarak kaydedip ayrıca maaşa bağlamalarıydı. Müesseselerin en sırtı sağlamı M.K.E. idi. Çalışanlarının maaşından kesilen paylarla Kurum, Ankaragücü'nün ayakta kalmasının teminatı oldu. Bir rivayete göre bu bereketli kaynaktan, M.K.E. Tekait Sandığında görevli Hacettepe Başkanlarından Abdullah Özgörür'ün sayesinde mor-beyazlı kulübe bile "gizlice" para damlamıştı bir ara! şehrin 'sivil' takımları ise Fuat Hızal, Hafı Araç, Mustafa Deliveli, Aydın Saraçoğlu, Hasan Polat, Abdullah Özgörür, İsmet Sezgin gibi az sayıda işadamı, bürokrat ve politikacının himmetine bakıyordu. Zamanla profesyonellik dozu gittikçe artan futbol piyasasına ayak uydurabilen kalburüstü yönetici kliğinin bile büyük kısmı aynı zamanda İstanbul'un üç büyük kulübünden birisine üye olacaktı. Zaruret halinde işe yarayacak bir "Amerikan pasaportu" gibi... "Kendi" takımı bir yana, "büyükler" bir yana... Düşünün, bugün ülkenin en hin futbol idarecilerinden biri olarak bilinen, Gençlerbirliği'nin "ezeli ve ebedi" başkanı İlhan Cavcav, aynı zamanda Galatasaray Kongre üyesidir.

Ankara'da göçmen sayısının bolluğu yüzünden hemşehricilik de zayıftı. Ankara takımları, ardarda kurulan Anadolu kulüplerinin (adını ilk Kurthan Fişek'in koyduğu) şehir şovenizmiyle yarattıkları cerbeze karşısında, tıpkı Halk Fırkası'nın orta

halli elit-altı kesiminin DP/AP dalgası karşısındaki hali gibi, şaşkın ve öksüz kaldılar. Bir tek Ankaragücü kendini kurtarabildi. Herhalde Ankara'nın en eski futbol kulübü olması, M.K.E.'nin desteği, ve nispi başarılarının üzerine bir "taraftar kültürü" bina etmeyi başarması sayesinde yakaladığı havayla aradan sıyrıldı. 19 Mayıs Stadındaki, takım galip gelirse bedava turşu dağıtan, yenilgi halinde milletin kızdırmasına dayanamayıp turşu kavanozunu tribün balkonunda aşağı boşaltan turşucu gibi karakter oyuncularıyla popüler bir hava yaratmıştı Ankaragücü... Bugün "Gecekondu" olarak namlanan, tutkulu, "aç", bıçkın ve mutsuz kenar mahalle taraftarlarına tekabül eden, 1950-70 döneminin "pazarcılar"ı külliyen Ankaragücü taraftarıydı. Çoğu Ankara dışından gelmişti ve Ankaralı sayılma arzularının nişanesi olarak şehrin adını taşıyan takımı tutuyorlardı. Pazarcıların Ankaragüçülülüğü, eski Ankara'nın Ulus'taki esnaf muhitinde, özellikle de Hal'de hâlâ süregelen bir gelenektir.

Kalıyordu geriye müessesesiz, müstakil iki takım: Gençlerbirliği ve Hacettepe. Bu iki 'sivil' takımdan Gençlerbirliği'nin, 60'lı yıllarda Ankara futbolunun öncü gücü olmasına rağmen, sendelediği anda uzun süre toparlanamamak üzere düşmekten kurtulamaması ilginç. Gençlerbirliği, futbolun mahalli olmaktan çıkıp "milli" hale gelmeye başladığı bu 'klasik-sonrası' dönemde, galiba biraz snobluğunun kurbanı oldu. Nevzuhur Ankara'nın bütün memlekete tepeden bakan edasını tevarüs etmiş gibiydi kulüp. Düşünün, memleketin futbol işlerini idare eden kalemiyenin bellibaşlı simaları, ekseriya Gençlerbirliği kökenliydi: Orhan şeref Apak, Hasan Polat, daha sonraları Halim Çorbalı... Kulüp, 60'larda "güç ve paranın el değiştirmesine" ayak uyduramadı.

Galatasaray-Hacettepe karşılaşması, 60'lı yıllardan

Para ve taraftar olmayınca, 'güzide camia' kimliğinin, düşkün asılzade tesellisinden ibaret kalacağına uyanamadı galiba. Üstelik güzide camia da 'kuru kuruya' bir güzide camiaydı: Ne bir müesese, ne iri işadamları, ne de şöyle iç dayanışması kuvvetli bir grup. Angaralı "mühti-zengin" Vehbi Koç güya Gençlerbirliği taraftarıydı; ama o da meşhur kişiliğiyle bedava hamiliği tercih ediyordu. Koç'un kulübe bilinen tek hayrı, Maltepe'deki Koç Talebe Yurdu'nun altında kulübe tahsis edilmiş bürocuk olmuştu. Sürekli kulübe kurtuluş çaresi arayan âkil adamlar, ki feragatli ama parasız-pulsuz memurlardan ve eski futbolculardan oluşan bu gruba Koç Yurdu'ndaki lokalin alt katına verilen isme binaen "Denizaltıcılar" deniyordu, 1960'lar boyunca nüfuzundan medet umulan CHP'li hukukçu ve politikacıların ardından, 1966'da bir devrim yaptılar, -kendilerinin de tamama

yakını CHP'li olmasına rağmen- AP'nin yükselen yıldızı İsmet Sezgin'i başkanlığa getirdiler. O da can-ı gönülden uğraştıysa da çare olmadı, Gençlerbirliği 1969/70 sezonu sonunda 2. Lige düştü. 2. Lige ilk düştüğü yıl kulübe nakliyatçı işadamı Mehmet Ali Tuzcoğlu el attı - neticesiz... Malûm, düşer düşmez çıkamayınca da bir daha zor çıkılır! "Güzide camia", Gençlerbirliği zaten tabiat icabı varmış, onun için özel bir şey yapmak gerekmezmiş gibi düşünüyordu sanki. Ankara'da Gençlerli hakikaten çoktu ama bunların vaziyeti maça bile gelmeye müsait değildi: gerçi saygın ve nüfuzluydular, ama zengin değildiler, vazife ve kariyer peşindeydiler - ayrıca bürokrasideki Gençlerliler "kulübe menfaat ve iltimas temin etmeyi", "Gençlerbirliği terbiyesine" yakıştıramıyorlardı. Gençlerbirliği düştüğü sezon Futbol Federasyonu başkanı olan ulu

Gençerli Hasan Polat, “abi, bir şey yapamadın mı?” diye mızıldananlara, “ben Gençlerbirliği’ni düşüren kararı gözümü kırpmadan imzalarım, gece gidip evimde ‘evlâdım öldü!’ diye ağlarım” demişti. Gençlerbirliği böyle bir “şerefli sahipsizlik” içinde yıllarca sürünecekti. Galiba şu da oldu: Yeni zamanların sillesini yiyip düştükçe, bu mağrur Ankaralının burnunu sürtmek, futbol ortamının yeni yükselen güçleri için özel bir zevk oldu. 70’lerdeki kahredici sürünme yıllarında “Denizaltıcılar” Gençlerbirliği’ni kurtaracak başkan aramaktan telef oldular. Artık “camiadan” ya da camiayla ilişkili başkan prensibini de bir yana bırakıp, “para ve güç” arıyorlardı. Nakliyat devi Tuzcuoğlu, Odalar Birliği başkanı Sezai Dıblan, “yeğen” Yahya Demirel, sonradan yolsuzluktan yargılanan bakan Tuncay Mataracı gelip geçti bu yıllarda Gençlerbirliği’nden. 70’lerin efsane ismi, tamamen sahipsiz kalmışken kulübe sahip çıkan küçük müteahhit Hasan şengel’dir: ilk kez seçkinlerden, nüfuzlulardan ya da zenginlerden olmayan biri geliyordu kulübün başkanlığına ve o Hasan şengel seçkinlerde, nüfuzlularda, zenginlerde olmayan bir fedakârlıkla, “olmayan parasını vererek”, özel hayatını mahvederek, diller dökerek kırmızı-siyah bayrağı ayakta tuttu. Gençlerbirliği’nin atlattığı en büyük badire, 1977’de mahalli kümeye düşmesiydi. Altınordu’ların, Beyoğluspor’ların, Adalet’lerin yitip gittiği kör kuyuda kaybolmak demektir bu. “Camia”, işte bu noktada kıpırdadı. Futbol Federasyonu’nda -özellikle hukuk kurulunda- etkin olan Gençlerliler (başta “Sarı Kemal” ve Rahmi Mağat), gazeteci Rafet Genç ve başka kim varsa herkesin lobi gücünü devşirerek, statüyü değiştirttiler: 2.lig yeniden tanzim edildi, düşme kaldırıldı, falan filan, kurtarıldı Gençlerbirliği. Bu “ölümün gözüne bakma” ânından sonra, paralı ama asıl önemlisi hırslı

ve becerikli bir başkanın, İlhan Cavcav’ın da “transfer edilmesiyle” yavaş yavaş toparlanacaktı.

Diğer ‘sivil’ takıma gelince... Bu iyicene ‘sivil’ bir camiaydı; Hacettepe, nâmına düşkün bir mahalleye dayanıyordu, bir ‘muhit’ takımındı. Ankara için, 60’lardaki altın çağında bile memleket futbolunun kenar semtiydi dedik ya, Hacettepe kenar semtin de dış mahallesiydi. Yılankavi sokakları, şarapçıları, dumancıları, kalaycıları, halkacıları, lüpcüleri, tuttuğunu koparan azılı delikanlıları ve kabadayılarıyla, başkent Ankara’nın asri, düzgün Yenişehir’ine meydan okuyan bir yeraltı-şehirdi âdeta. Gecekonduların henüz yerden bittiği zamanlarda, sonradan gecekondu'lara atfedilen bütün şehir dışlıkları, bütün düzensizlikleri, bütün musibeti kişiliğinde cisimleştiren, üstelik şehir kadar yerleşik, hatta belki Yenişehir’den daha yerleşik ve otantik bir dünyaydı. 60’larda tükenmeye başlayan futbolcu-yönetici-taraftar içiçeliği Hacettepe’de dimdik ayakta idi. Takım mahallenin milli takımı gibiydi, taraftar kitlesi mahallelinin tamamıydı. Hacettepe taraftarı Astsubay Sinan Dıraz, Harp Okulu boru takımından toparladığı müzisyen askerleri önemli maçlara getirip tribünü şenlendirirdi. (Herhalde lâf atma davasından çıkıp şehir sath-ı mailine yayılan Harbiyeli-Hacettepeli kavgasından önce olmalı bu...) Maç sloganlarının henüz “yayaya şaşşa”dan ileri gitmediği bu dönemde “onikinci adam” vasfı en bariz olan taraftar, Hacettepe’ninkiydi. Bu “onikinci adam” vecizesinin mecazi anlamından düz anlamına dökülmesi olmayacak iş değildi. Mesela: 1962 senesinde Bursa’da yapılan baraj maçlarında Hacettepe 1. Lige çıkabilmesi için 1 puanın yeterli olmasına rağmen Demirspor’a karşı son onbeş dakikaya girilirken 2-1 mağlup

durumdaydı. Birdenbire tribünde arbeye çıkınca (çıkarılınca) hakem Faruk Talu maçı durdurup takımları sahanın ortasına davet etti. Maç tekrar başladıktan bir-iki dakika sonra, solbektan solaçığa çıkan Yılmaz Susak beraberlik golünü atıp Hacettepe'yi kurtardı. Takımın eski kalecilerinden Orle İhsan, yakın çevresine ve meraklılara, takati kesilen takım toparlansın diye tribünde kasten kavga çıkarttıklarını anlatacağı. Hacettepeliler hele kendi sahalarında rakiple ilgili bir tezahürat duymayı katıyyen istemezler, gerekirse 'müdahale' ederlerdi. Bir küçük sataşma bile, mahallenin şerefi adına topluca kavgaya girmek için yeterli vesileydi. (Biraz da "gönül hoş sohbet ister kahve bahane" meselesi...) Kavgacılık içe de dönebiliyordu pekâlâ. 60'lı yıllarda kendi adını taşıyan yeni hastane ile mali yakınlaşma içine giren takımın ligde kötü günler geçirmesi, camiayı "Doktorlar"a karşı bilemişti. Bir maç esnasında, kapalı tribünde, 75 kilo milli boksörü Yılmaz Durgun "ulan doktorlar takımı batırdınız!" diye söylenip duruyor ve kalp mütehassısı Dr. Mehmet Tekdoğan'ın sık sık arkaya dönüp "Yılmaz sus" demesinden de tınmıyordu. Yılmaz Durgun her kötü pasta, yenen her çalımda, her bacak arasında ağzına geleni sayıp abartınca, Doktor dayanamayıp arka sıralara fırlayarak racona uymayan milli boksörü iki seksen yere sermişti. Yine racon icabı, arkasından Yılmaz'ı arabasına attığı gibi hastaneye götürecekti, pansumanını bizzat yaptıktan sonra maça geri getirecekti. Fark buradaydı işte: Ankaragücü taraftarı da kavgacıydı, 'plebyen'di ama onlar daha 'kozmpolit', 'başbozuk' bir kitleydi; Hacettepe'ninkiler ise organik bir topluluk, bir cemaati ve kabadayılıklarının, bıçkınlıklarının raconu vardı.

Bu kendine mahsus camia, bu Hacettepe takımı, mahallesiyle birlikte battı. İhsan Doğramacı'nın hastane projesi, başkent in huzurunu kaçıran Hacettepe'yi tedip hatta tenkil harekâtına dönüştü. Tüm mahalle istimlâk edilip meskunlar 'dağıtıldı'. Hacettepeliler doğup büyümedikleri, asla mahalleleri gibi sevemeyecekleri yerlere saçıldılar. Tacettin Camii ile Mehmet Akif'in İstiklâl Marşını yazdığı dergâh dışındaki bütün evler yıkıldı. Kulübü Türkiye'nin Arselali yapacağını söyleyen Doğramacı'nın Hacettepe Hastanesi, mahallenin enkazının üzerinde yükseldi. Hacettepe'nin son maça Şekerspor'a karşı averajla kaybederek 2. Lige düştüğü 1968, istimlâkin yoğunlaştığı bir seneydi. Muhiti telef edilince Hacettepe'nin de can damarları tıkanmıştı. Daha beterini ilerde 80'li/90'lı yıllara gelince göreceğiz.

Futbolun zaten bütün ülkede henüz "endüstri" haline gelmediği bu dönemde, Ankara profesyonel kurumlaşmanın anaokulu seviyesindeydi. Takımları çalıştıracak "hoca" sayısı bile mahduttu. Asker kökenli Sabahattin Erman, Hüseyin Burhan, hakemlik de yapan Yoğurtçu Mehmet, milli atlet Cahit Önel, milli takım hocalığı da yapan Sabri Kiraz ve arada sırada yolu düşen birkaç yabancı hoca dışında pek fazla seçenek yoktu. Gençlerbirliği'ni uzun yıllar Hasan Polat ve Orhan şeref antrene etmişlerdi. Antrenman denilen, biri koşu biri şut-maç çalışması olmak üzere haftada iki gündü. Hiçbir takımın kendine ait tesisi yoktu. 19 Mayıs dış sahaları, Hipodrom ve çeşitli çayırıklardan yararlanıyorlardı. Milli Ligin yurt sathına yayıldığı 60'ların ikinci yarısından önce takımların gelir kaynaklarından biri, Anadolu'dan gelen maç teklifleriydi. Samsun, Trabzon, Adana demeyip takım üç kuruş paraya dolaştırılırdı. Çoğu zaman otobüs bile olmadan altı-yedi 'taksilik' konvoyla seyahat

edilirdi. Takımlara az buçuk gelir sağlayan bir başka kaynak, düzenlenen “gece”lerdi. Genellikle Büyük Sinema’da Hamiyet Yüceses, Semahat Ergökmen, Zehra Bilir, üstad Kemani Necati Tokyay ve Naci Tektel’in sahne aldığı programlara sembol olmuş futbolcular da katılıyor ve epey para toplanıyordu. 1950-70 döneminde malzeme temini bile sorunluymdu. Takımların formaları kulüplere yakın kişilere, Kamspor, Floryaspor gibi firmalara diktiriliyor, ayakkabılar Ali Karaduman gibi sayılı meslek erbabına sipariş ediliyordu. Galibiyet primi ancak önemli maçlarda ödenirdi. Olağan prim uygulaması, maç sonrası takımı topluca yemeğe götürmekti. Bu müstesna kutlamalar için tercih edilen mekânlar Karadeniz Lokantası, Çiçek Lokantası, Karpıç, Anadolu Kulübü idi. Takımlar deplasmana gittiğinde ise genellikle devlet müesseselerinin tesislerinde kalırlardı. 1957’de Sümerbank’la yakınlaştığında Hacettepe de bu avantajdan yararlandı. Yoksa tanıdık vasıtasıyla bulunmuş ucuz otellere iniliyordu. İstanbul takımları ise Ankara’ya geldiklerinde önceleri bugün yıkılmış bulunan Belvü Palas’ta, Turist Otel’de, daha sonraları ise Stad Oteli’nde, yani en mutena yerlerde kalıyorlardı.

Bir de Avni Bulduk müessesesi vardı (daha doğrusu, Angaralıların fiili çekimiyle söylersek: varmıştı). Otelci Avni Bulduk’un Güneşspor’u, Milli Lige çıkamasa da özellikle yetiştirdiği genç futbolcularla son derece önemliydi. 70’lerde bir süre Gençlerbirliği’nde de yöneticilik yapan Avni Bulduk, genç futbolcuları tarıyor, onlarla bizzat tek tek ilgileniyor, Ankara’nın Milli Ligdeki takımlarına geçirtip “adam ettikten” sonra iyi paralara İstanbul’a satıyordu. 50’li yılların ikinci yarısından 60’ların sonlarına kadar şehrin kalburüstü bütün oyuncularını Avni Bulduk tezgâhından geçmişlerdi. 60’larda

Bulduk’un ‘mallarını’ sergilediği en iyi vitrin PTT’ydi. 70’lerde, göreceğimiz gibi Ankara’yı tekbaşına temsil eden Ankaragücü bu işlevi devraldı. Muzaffer Sipahi, Ziya Şengül, Yavuz Şimşek, Yaşar Mumcu, Altın Çocuk Şükrü Birant, Tuncay Temeller, Zafer Göncüler, Selçuk Yalçıntaş İstanbul’a, prensip olarak da Fenerbahçe’ye giden Ankaralı yıldızlardan en bilinenler. Demirsporlu Muzaffer Sipahi Galatasaray’ın -şaka değil sahiden- lord endamlı bir kaptanı olacaktır. PTT’li Yaşar Mumcu Fenerbahçe’ye geçerken 200 bin lira gibi bir parayla zamanının en büyük transferini yapmıştı. İstanbul’a gidenlerden Ankara’ya dönen de pek olmadı. 50’lerin başında Hacettepe’den Galatasaray’a giden Tayyar-Cici Necdet-Sedat üçlüsünün birkaç yıl sonra ‘mahallenin’ takımına dönmesi hoş bir istisnaydı sadece. Ankara’ya göçen İstanbullu topçu ise yok denecek kadar azdı. Bir istisna: Galatasaray Genç Takımından Ankara’ya transfer olup Şekerspor ve PTT’de kalecilik yapan Metin Türel. Türel daha sonra memleketin en kıdemli futbol hocalarından oldu - 70’lerden beri takım çalıştırıyor, bu arada 1995-96 yıllarında Gençlerbirliği’nin 90’lardaki “rüya takım”ına da coach’luk etti.

Ankara takımlarının 50’li yıllarda sağlam durup 60’larda gevşemeye başlayan töresi, oyuncuların çoğunluğunun Ankaralı olmasıydı. Takım kaptanı kesinlikle Ankaralılardan seçilir, yöneticiler zor zamanlarda fedakârlık istemek için Ankaralı topçularla özel surette konuşurlardı. Ankaralı futbolcu, ancak para ve “imkânlar” çok iyi olduğunda takımını terkederdi. “Takım ruhu” ayaktaydı. şövalyelik ruhu ayaktaydı. Delikanlı ruhu ayaktaydı. Her türlü “ruh” ayaktaydı. Ankaragücü’nde oynayan Hacettepeli Nevzat Koca’nın mahallesinin takımına karşı elde edilen galibiyetin elli liralık primini koklayarak

"Hacettepe kokuyor" diye kahvede kurulup oturması karşısında, mahalleli futbolculardan İmam Abdullah ile Kaptan Sami gıklarını çıkarmadan köşelerinde ağlamışlardı. Aynı Sami, hocası Sabri Kiraz'la anlaşamayarak takımdan ayrılınca, Hacettepe'ye karşı oynamamak ama Ankara'dan da kopmamak için ikinci ligdeki Petrolofisi'ne gidecekti.

O vakitler milli takıma oyuncu vermenin romantik anlamı büyüktü; Ankara'nın futboldaki cakası, A milli takıma seçilen Ankaralı oyuncularla bir de: Gençlerbirliği'nden Zeynel Soyuer ("Rüzgârın Oğlu Zeynel" - 1961'de), Abdullah Çevrim (1962), Burhan Tozer (1969), şekerhilâl'den Cahit Dikici (1961), Ankaragücü'nden Coşkun Ferman (1965), Ertan Adatepe (1962), Demirspor'dan Muzaffer Sipahi (1962), Hacettepe'den Onursal Uraz (1964), PTT'den Yaşar Mumcu (1965)...

70'ler: Ankaragücü yılları ***

1971/72 sezonu başlarken artık Ankara'nın 1. Ligdeki payı 16'da 1'di. O yıl şekerspor ve PTT 2. Ligde şampiyon olup 1. Lige döndüler, ama 1972/73 sezonunda yine düştüler. Ve ondan sonra Ankara'nın asansörleri iptal oldu. Ankara futbolu 1. Ligde on yıl boyunca sadece Ankaragücü tarafından temsil edilecekti. Allahı var, Ankaragücü bu işi fena yapmadı. Özellikle 1971-73 dönemi, Ankaragücü'nün altın devriydi. 1971/72 Sezonunda ligu 5. bitirdi, asıl önemlisi Türkiye Kupasını kazandı - Ankara'dan ilk defa kupa şampiyonu çıktı. 1972/73 Sezonunda Ankaragücü 4. oldu, kupada final oynayıp Galatasaray'a kaybetti. Çeyrek finalde Fenerbahçe'yi eleyişleri, 70'lerin futbol hayatının efsane olay-

*** 70'lerin futbol hayatını Tanıl Bora bir ergen olarak yakından izledi - ama İstanbul'dan.

Hacettepelilerin çıkardığı aylık "tarafdar dergisi" Mor-Beyaz yalnızca 4 sayı çıktı.

larındandır. İstanbul'daki maçta, yağmurlu balçıklı bir maçta 8 kişi kaldıkları bu elektrikli müsabakayı 2-1 kazanmışlardı. Galibiyet golünü, Fenerbahçe topyekûn yüklenirken, Kaptan Köksal topu 60 metre kadar sürerek atmıştı. Ankaragücü'nün o "en iyi" takımının pek çok maçı elektrikliydi, takım tatlı-sert falan değil bayağı sert oynardı. Bu sertlikten, milli takıma seçilmişken doping kurbanı olan bek "Sarı" Mehmet'i, bir de sonra hakem ve TV yorumcusu olarak spektakülerlik dozunu iyice artıran Erman'ı (Toroğlu), Melih'i, Zafer Göncüler'i, Müjdat'ı hatırlıyoruz. Kaleci Baskın ve Kaptan Köksal Mesçi kızılca saçlı usta oyuncular. Ankaragücü, bu altın devri kapanmaktayken, 1974/75 ve 75/76'da bir gol kralı daha çıkardı: Ali Osman Renklibay 74/75'te 14 golle, 75/76'da 17 golle gol krallığına

ortak oldu. Ali Osman'ın ikinci kez gol kralı olduğu sezon Ankaragücü küme düştü; o zamandan beri taraftar arasında "kendine oynuyor" dedikodusu aldı yürüdü Ali Osman hakkında. O yıllarda Ankaragücü'nün tribünleri doluydu, takım "Ankara'nın takımı" havasındaydı, "Bastır Ankaragücü" sloganı ülke çapında meşhur ve özgündü. Sertliğine rağmen beğenilen, futbol kültürüne renk katan bir Ankaragücü'ydü bu.

70'li yıllarda 1. Ligde Ankara'yı Ankaragücü tek başına temsil etti dedik ama bazı yıllar o bile olamadı! Bu parlak Ankaragücü bile asansör olmaktan kurtulamadı. Bir duraklama dönemine girdikten sonra 1975/76 sezonunda 2. Lige düşen Ankaragücü, ertesi yıl geri döndü ama döndüğü sezon (77/78) tekrar düştü. İstelik bu ikinci düşüşünde, 1980/81'e dek 2. Ligde kalacaktı. 1978-81 döneminde Ankara'ya uğramayan 1. Ligde, 1978/79'da Ankara'nın -sonradan il olan- bir ilçesi, Kırıkkalespor oynadı. Bu bir ilkti: İlk defa bir ilçe takımı 1. Ligde oynuyordu. Kırıkkalespor da, adında M.K.E. yazmasa bile, M.K.E. fabrikalarının işçi ücretlerinden kestikleriyle ihyâ olmuş bir takımdı. Kırıkkalespor 1. Ligde oynayan ilk ilçe takımıydı. (Kadrosunda dört çeşit Mustafa vardı, biri Mustafa Bakkal. Kırıkkalespor'un Türkiye'de futbolcuların soyadıyla anılmasında mecburen öncü bir rolü olmuş oldu!) Sonuncu olup hemen düştü, ama hiç değilse Türkiye Kupasında Galatasaray'ı elemek gibi fiyakalı bir iş yaptı.

80'li yıllar: Ankaragücü'nün terfi, Gençlerbirliği'nin dönüşü ****

12 Eylül döneminin Ankara futbolu için özel bir anlamı vardı: Ankaragücü, 1980/81

**** Bu dönemin göbeğinde varız. Tanıl Bora 11 Eylül 1980'de, yani 'arefe günü', Ankara Siyasal'a kaydını

sezonunda askerî rejim tarafından, bizzat "Kenan Paşa"nın talimatıyla 1. Lige terfi ettirildi. "Siyasilerin" birtakım takımları kayıması, milletvekillerinin illerinin takımını üst kümeye çıkarttırmak için numaralar çevirmesi Türk futbol ortamında yeni değildi - ama her gün "siyasilerin" sorumsuzluklarına, baştan çıkmışlıklarına lâf çarpan askeri idarenin yaptığı kadarını kimse yapmamıştı. "Kenan Paşa", sivillerin neden şimdiye kadar akıl erdiremediğine şaşarak her meselenin basit çözümünü söyleyiveren o bildik edasıyla soruyordu: "Koskoca başkent 1. Ligde takımı olmaz mı?" Hakkını yemeyelim, Ankaragücü 80/81 sezonunda büyük bir başarıyla tarihe geçmişti: Türk futbolunda ilk kez bir 2. Lig takımı olarak Türkiye Kupası şampiyonluğunu kazanmıştı. Boluspor'u aldedip şampiyon oldukları gün Cebeci-Kızılay güzergâhında bir sürü çiğköfteci, ızgaracı bedava servis yapmıştı. Daha bir-iki yıl boyunca Sakarya birahaneleri Ankaragücü galip geldiğinde birayı ucuza sattılar. O vakit futbol zaferlerini kutlayan "terminatör" konvoyları yoktu; ama Ankara'nın mahalle (ve kenar mahalle) delikanlıları, veletleri, yani Gençlik Parkı tarafındaki kale arkası tribünün sakinleri, yani tribün diliyle "Gecekondu", Kızılay'da sahici bir mutlulukla oradan oraya seğirtiyordu. Ne çare ki Ankaragücü 2. Ligde ikinci sırada yer alarak şampiyonluğu kaçırmıştı. Kenan Paşa "olur mu öyle şey!"

yaptırdı - Ankara futbolunu o saatten beri canlı canlı izliyor. Üstelik, 19 Mayıs'a gide gele "ikinci takım" olarak tutmaya başladığı Gençlerbirliği'ne tamamen kapılıp Galatasaraylıktan çıkacak kadar: kendisi Gençlerbirliği'nin 2999 numaralı üyesidir. Levent Cantek ise Ankara futbolunun muhterem eski adamlarıyla dolu muhitine rağmen, bir Beşiktaşlı. 'Meydan okuma'yı es geçen, ısrarla 'haddini' aşmayan Ankara futboluna küs kalmayı -Hacettepeli aile geçmişine rağmen- tercih ediyor.

dedi. Kenan Paşa'nın sözleri emir telâkki edildi, Milli Güvenlik Konseyi'nin (MGK) talimatıyla Ankaragücü 1. Lige alındı. Bu hukuksuz işe bulunan kanuni kılıf, Ankaragücü'nün Kupa şampiyonluğu oldu. "Bundan böyle her kim ki Türkiye Kupasını kazanır, ertesi sezon 1. Ligde oynar" gibisinden, mâkable şâmil bir kanun çıkartıldı. Kanuni düzenlemenin "arkadan gelmesi" hukukun temel ilkelerine aykırı olduğu gibi; dünyanın her yerinde amatöründen "süperine" her çeşit takımı kapsayan kendine özgü bir organizasyon olan Kupa statüsüyle Lig klasmanı arasında illiyet bağı kurmak, futbolun töresine aykırıydı. Ama emir demiri kesti, Ankaragücü camiası 1. Lige terfiyi coşku içinde kutladı. (Bu "Ankaragücü Kanunu"ndan 1985/86 sezonunda Bursaspor da yararlanacak, 1. Ligden düşecek dört takım arasında yer almasına rağmen Türkiye Kupasını kazanması sayesinde Ligde kalacaktı.)

Ankaragücü 1. Lige döndüğü ilk yıllarda ikinci altın devrini yaşadı. 1981/82 Sezonunda 7., 82/83'de 6., 83/84'de 5., 84/85'te 4. oldu. 1981/82 Sezonunda Kupada final oynayıp Galatasaray'a kaybetti. Sonra, 5. ligi elde ettiği 88/89 sezonu dışında 10. sıra civarına yerleşerek sıradanlaştı. Kayda değer bir icraati, 1990/91'de Türkiye Kupasında yine finale çıkmayı başarmasıydı (yine Galatasaray'a kaybetti). Hatta 1994/95 ve 95/96 sezonlarında birkaç hafta boyunca düşme endişesiyle yaşayacaktı. 1981-85 dönemindeki ikinci altın devrindeki Ankaragücü'nün hücumcu özelliği daha belirgindi. Bu Ankaragücü'nün alâmet-i farikaları, aslında öyle çok fazla marifetli olmayan Nazmi'nin 20 ilâ 35 metreden savurduğu müthiş şutlar, sonra mesela solaçık Sadık'ın eski açık tipini yaşatan fuleli harmanlamalarıydı. Devir televizyonda Avrupa maçlarının çoğaldığı, medyanın gündelik

hayata iyice nüfuz etmeye başladığı devirdi, Ankaragücü taraftarları starlarını "evrensel" adlarla anıyorlardı: "Bonhof Nazmi", "Maradona Sadık", "Hrubesch Mehmet"... Devir, futbolun medyada ve popüler kültürde kapladığı sahanın genişlediği bir devirdi aynı zamanda. Futbol daha fazla mevzu ediliyor, gazetelerde daha fazla yer kaplıyor, "futbol geyiği" bugünkü ölçüde olmasa da menzilini genişletiyordu. Ankaragücü, yükselişini böyle bir dönemin şafağında gerçekleştirmenin avantajlarından, taraftar tabanını pekiştirerek nemalandı. 80'lerin ilk yarısındaki o şaşaalı dönem, hem kibar muhitlerde hem de aşağı mahallelerinde çocuk yaştaki bir yığın Ankaralıyı Ankaragüçülü yaptı. TED Ankara Koleji bu dönemde Ankaragücü'nün kalesi oldu. Boru değil, bir sürü ortaokul, lise müdürü "Kenan Paşa" yalakçılığıyla Ankaragücü'nün mühim haftaiçi maçları için öğrencilere izin veriyordu!

Bu arada eskinin "pazarcıları"nın şimdi dükkân sahibi olmuş ahvadı, yani mesela Ayabakan, Haymanalı balıkçılar, Ulus Hali'nin pasturmacıları, peynircileri, Çerkez Sokağı'nın, Modern Çarşı'nın butikçileri, berberler, toptancılar, envai çeşit esnaf, Anafartalar'ın, Bulvar'ın, İstasyon'un büfecileri kale arkasını Kuşcağız, Uyanış, Aktepe, Sanatoryum, Çınçın, şentepe'den gelenlerin oluşturduğu "Gecekondular"ya bırakarak artık kapalı tribüne taşınmışlardı. (Ama unutmayalım: Ana "trend" duraklasa da değişmedi; Ankara'nın 'kenarı', zamanla başarıya ve çok konuşulana kanarak yüzünü İstanbul takımlarına çevirmişti. Büyük Sanayi'nin çırağı, kalfası, Samanpazarı'nın, Hergele Meydanı'nın değnekçisi, demkeşi, hırlısı, hırsız Gassaraylı ya da Fenerli olalı beri, Ankara takımlarının galibiyetleri 'oralarda' fazla ses getirmez olmuştu. Kafaları demli, naralar atarak haftaya mutlu giren "essah Angaralı"

taifesi, "lümpenin soylusu", geçmişte kalmıştı.

Sonuçta, sonradan zayıflasa da, "o yıllara dönme" nostaljisiyle zaman zaman tribünde 10 bin eşliğini aşabilen bir potansiyel oluşturdu Ankaragücü. Ankaragücü, 70'lerde ve 80'lerde çift dikiş attığı bu potansiyeli sayesinde, 1982/83'de Gençlerbirliği'nin geri dönüşüyle 1. Ligde Ankara'nın tek temsilcisi olmaktan çıktığı zaman da tribündeki baskınlığını sürdürdü. Ama 80'ler Ankaragücü'sü, 70'lerdeki iyi zamanında futbolsever kamuoyunda kazandığı sempatiye mazhar olamadı. Galiba bu biraz da, oynadığı oyundan çok yine M.G.K. kararıyla terfi meselesine bağlıydı. Takım "paşaların takımı" damgasını yemişti, bazı futbolsever sohbetlerinde M.K.E. Ankaragücü adı "M.G.K. Ankaragücü"ne çevrilmişti! İlerleyen yıllarda da "devletliler" Ankaragücü'ne ilgi gösterdiler. 12 Mart'ın kontrgerillacısı Bülent Öztürkmen, Özal'ın Özel Kalem Müdürü Can Pulak, kulüpte yönetim sorumlulukları üstlendiler; Özal da Cumhurbaşkanı iken bir resepsiyonda Ankaragücü için "bizimkiler bu yıl iyi gitmiyor" demişti. Ankaragücü'yle de ilgilenmek, veya ilgileniyor gözükmek, üst düzey devlet görevinin bir parçası oldu sanki. Doğrusu camia ve taraftarlar da buna biraz teşneydiler. Özellikle 80'lerde büyümüş olan taraftar nesli güçlü olmayı, gücü ihtirasla istiyordu (Ankaragücü değil mi bunun adı zaten!? Yakın dönemin ağırlıklı taraftar gruplarından birinin adı da "Güçlüler Grubu"...). Başkent'in bu şanlı geçmişi ve potansiyelli kulübüne başkent'in ekmeğini yiyen "yukarıdakilerin" sahip çıkmasını bir farz olarak görüyorlar, bu dilek ve temennilerini zaman zaman tribünde öfkeyle dile getiriyorlardı. "Aşağıdakilerin" kör öfkesinin tipik bir tezahürüydü bu... Bu nedenle, Ankaragücü'ne "sahip çıkmak", işini bilen

"yukarıdakiler" için de kullanışlı bir strateji oldu. Özellikle de 'pleblere' hitap eden sağ popülist ve faşizan odaklar için... 1990'larda Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, Keçiören'in MHP'li (sonra RP'ye geçen) belediye başkanı Turgut Altınok Ankaragücü yönetimine gönül koydular ve tribünde derhal destekçilerini buldular. 1993'de ivmelenen tribün ülkücülüğünde Ankara'da başı Ankaragüçülüler çektiler. Ama "halk takımı" olarak Ankaragücü'nde her tür siyasi eğilimle rakseden klikler daima var oldu: Gökçek'le flört eden MHP'liler de, öz-MHP'liler de, ama bunun yanında -daha kenarda kalmakla beraber- sıkı solcu gruplar da...

Ankaragücü, öfke dolu tribünleri nedeniyle de hayli antipati kazandı bu yıllarda. Ankaragücü tribünleri, başarı kazana kazana, fevkalâde müsaadeye mazhar ola ola dolmuş, dolarken de celâllenmişti. "Engelleri aşarız, en kralına basarız, bize başkentli derler" di dönemin sloganı. Başarılı dönem geride kalıp takım sıradanlaştıkça, taraftar saldırganlaştı. Amigo Hüsnü'nün ağız tadına uygun bir 'hava' oluştu tribünlerde. Amigo Hüsnü tribünde yerini alınca dirseklerini bel hizasında büküp kollarıyla ileri geri ritmik piston hareketleri yapar; açtığı bacaklarının arasından arkasında duran taraftarın kolunu uzattırırdı. Özellikle İstanbul takımlarının taraftarlarına karşı müthiş bir düşmanlık güder oldu Ankaragücü'nün "çelik çekirdek" taraftarı: Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş taraftarlarına karşı taşlı-sopalı saldırılar, bıçaklamalar âdet haline geldi. Çelik çekirdek İstanbul'dan gelecek rakip taraftarlara karşı Gar'da konuşlanıyor, icabında Cimbom-Fener-Kartal bayrağı sallayarak onlara ayı tuzağı kuracak kadar 'kararlı' davranıyordu. "Yurduma alçakları uğratma sakın" hiddetiyle "başkent"lerini İstanbul'a karşı müdafaaya

soyunan bu taraftarın tedavüle soktuğu azıcık esprili tek slogan, çoğunluk tribünlerine karşı haykırılan “burası Ankara - bu ibneler yalaka!” tezahüratı olmuştur. Ondan ötesi, mizahi bir unsur hatta çoğu kez mevzuyla alâkası olmayan en galiz küfürler: Meşhur alkışlı “üçlü” tezahüratın “Ankara - Güçlüler - Ananızı Si..cekler” diye terennüm edilmesi gibi... Veya “Tak tak tak ne o öcü. Eyvah Ankaragücü” gibi tuhaf pankartlar... Gerçi bütün memlekette futbolda küfür-kıyamet, kavga-dövüş çoğalıyor ama Ankaragücü bu alanda sahiden “Eyvah Ankaragücü!” dedirtiyor insana.

80’li yılların ilginç bir tarafı, Ankara’dan İstanbul’a transfer göçünün durakladığı bir onyıllı oluşuydu. Ama dönemin başında gerçekleşen bir tek büyük transfer vardı ki, onıyla değerdi: Selçuk Yula, Ankara’nın 2. Ligdeki gelenek kulübü şekerspor’dan -takım arkadaşı Yaşar’la birlikte- gittiği Fenerbahçe’de 80’lerin ülke çapındaki en parlak futbolcularından biri oldu, iki kez gol krallığına imza attı. İlginçtir, bu dönemde ‘kabaran’ Ankaragücü, bir ara Ankara’yı büyük transfer celbeden bir merkez havasına sokar gibi olmuştu. Sarı-lâcivertlilerin 1. Lige çıktıkları ilk yıl aldıkları golcü Halil İbrahim, o sezonun ülke çapında paraca ve şöretçe en büyük transferlerinden biriydi. Ancak bu, tek atımlık baruttu; Ankaragücü’nün gücü de 80’lerin ikinci yarısından itibaren İstanbul takımlarının ‘atıklarına’ yetecek, üstelik bu erken emekli sevkıyatı taraftarın geniş kesimini gıcık edecekti. Zira bu ıskarta oyuncu taifesi çoğunlukla İstanbul nostaljisiyle kavruluyor, iyi ihtimalle İstanbul takımlarıyla oynanan maçlarda didinip geri kalan zamanda yatıp şişmanlıyorlardı (apaçık bir örnek için bkz. eski Beşiktaşlı Sinan’ın Ankaragücü yılları).

90’lar: Gençlerbirliği’nin Dönüşü

Ankaragücü 1988/89’da 5. olma başarısını gösterdi, 1990/91, 91/92, 92/93 sezonlarında 7.-8. sıralarda tutundu, o sezondan beri 10. sıranın altında yer alıyor. Hatta 1994/95 sezonunda ciddi ciddi küme düşme tehlikesi yaşadı, sezonu 14. sırada bitirdi. Ankaragücü’nün yanısıra Gençlerbirliği’nin de 10. sıra civarında demir attığı bu yıllarda Ankara takımlarına kahredici bir iddiasızlık musallat oldu. Hele bu iki takımdan biri ligin ilk yarısını daha iyi bir yerde bitirip ikinci yarıda serdiğinde, bu ne uzayıp ne kısalan görüntü, tribün kamuoyunda Ankaralılar hakkında “şikecilik” ithamının belirmesine sebebiyet verdi. 1992/93 sezonunun son maçında averajın belirleyeceği şampiyonluğun iki adayının da Ankaralılarla karşılaşacak olması bu ithamları doruğa çıkarmıştı. Hele Gençlerbirliği’nin son haftaya girerken dört-beş as oyuncusunu kadro dışı bırakıp maça üçüncü kalecisiyle çıkacağı anlaşılınca...! Son haftada Gençlerbirliği İstanbul’da Beşiktaş’a sadece 3-1 yenildi, Ankaragücü ise Ankara’da Galatasaray’a 8-0 gibi spektaküler bir sonuçla mağlup oldu. Beşiktaşlılar ve daha birçokları, Ankaragücü’nü ‘negatif’ (mahsus yenilmeye matuf), Gençlerbirliği’ni ‘pozitif’ (mahsus direnmeye matuf) şikecilikle suçladılar. Adı çıkmıştı bir kere Ankara takımlarının...

90’ların olayı, Ankara futbolunun öncülüğünü onyıllar sonra yine Gençlerbirliği’nin ele geçirmesiydi. Gençlerbirliği 1982/83 sezonunda tam 12 yıl aradan sonra 1. Lige geri döndü. 1983/84 sezonundan beri, Gençlerbirliği’nin 2. ligde bir yıl misafir kaldığı 1988/89 sezonu hariç, Ankara’nın 1. ligde iki takımı var. Gençlerbirliği 1983-88 döneminde ligde 10. sıra civarında kaldı. Ligi 12. sırada bitirdiği 1986/87 sezonunda tarihinde

ilk defa olarak Türkiye Kupası şampiyonu olmayı başardı. 1987/88 sezonunda 2. Lige düşüp ertesi sezon geri döndükten sonra 1993'e kadar istikrarlı bir şekilde 10.'luğa yazıldı. Burada bir vefa parantezi açmalıyız: 80'lerin sonu ilâ 90'ların başındaki bu evrede Türk futbolunun emektarı ve müstesna ismi Kemal Yıldırım Gençlerbirliği kadrosunu birkaç sezon onurlandırmıştı. Boş zamanlarında briç oynayıp kitap okuyan bu efendi adam, son derece sükûnetli "ince" futboluyla, takımı saha içinden yöneten oyun zekâsıyla, topa vurmadan azıcık duraklayıp kaleciyi durdurduktan sonra boş köşeye yuvarladığı penaltılarıyla her futbolsever için saygıdeğer bir şahsiyetti. Gençlerbirliği'nin havalı dönemini göremedi, ama bizzat o dönemin arefesi ve müjdecisi gibiydi. Evet, 1993/94 ve 1994/95 Gençlerbirliği'nin havalı sezonlarıydı. 1993/94'te 7., 1994/95'te 5. oldu Gençlerbirliği. 1995/96'da yine eski mevkiine, 10.'luğa düştü ama futbol kamuoyunda itibarı çok daha yüksekti. Gençlerbirliği 1. Lige 1989'daki ikinci dönüşünden beri, özellikle İstanbul takımları karşısındaki direnciyle temayüz etti. Beşiktaş Gordon Milne'li silindir döneminde Ankara'da Gençlerbirliği'ni yenemedi örneğin. Fenerbahçe 1994-96 yılları arasında üç lig sezonu boyunca Ankara'da da İstanbul'da da yenemedi; Ankara'da yenemezliği 1990'dan 1999'a kadar sürdü. 90'larda Ankara futbolunun yıldızları ve pahalı ihraç malları Gençlerbirliği'nden çıktı: Ali Günçar, Rahim ve Ali Eren Beşiktaş'a, Nezihi, Ergün ve Osman Galatasaray'a, Kemalettin, Tarık, Erkan ve Metin Diyadin Fenerbahçe'ye büyük paralar ve tantana ile transfer oldular. Sonradan bütün kulüplerin hücum ettiği Afrika'daki futbolcu madenini de 1993'te Zaireli Kona ve Güney Afrikalı Mosheou'yu getiren Gençlerbirliği keşfetti. (John Mosheou, Afrika Kupası'nın

yıldızı olduğunda bavul dolusu paraya Kocaelispor'a satılmıştı.) 1997'de terütaze olarak gelen Kamerunlu Nijitap Geremi ise 1999'da Gençlerbirliği'nden Real Madrid'e gitti! Gençlerbirliği'nin özellikle 1993'ten itibaren esasen futbol terbiyesiyle temayüz ettiğini kabul etmeyen çarpılır! Takım, defanstan dan-dunla çıkmayan, çılgınca pas yaparak en ciddi rakipler karşısında bile topa çok sahip olan, kontratak estetiği gelişkin, saha markajı bilinci yüksek bir stil oturtmayı başardı. Bunda, sonra 1996/97 sezonunda Ankaragücü'nü çalıştıran Çek Jarabinsky'nin kulüpte geçirdiği bir sezonun katkısı teslim etmeyen de çarpılır! Gençlerbirliği, hem her sezon (bazen sezonda iki kere) hoca değiştirmesine rağmen oyun yapısının sürekliliğini oturtması sayesinde, hem de bereketli altyapısı ve taşradan genç yetenekleri devşiren sağlam istihbarat ağı ve celp mekanizması sayesinde, her yıl kadrosunun as elemanlarını 'boşaltmasına' rağmen yeniden şarj olmayı başardı. Aslında buna "güya başarı" demek gerek - zira 1994/95 sezonunu 5. bitiren kadrosu, azıcık takviyeyle hatta aynen muhafaza edilse bile "kafaya oynayacak" bir kadroydu. (Üç sezon sonra Gençlerbirliği'nde o kadrodan kala kala üç eleman kaldı!) Fakat Gençlerbirliği yönetimi Ankara ölçülerinde rahatlıkla "rüya takım" denecek o takımı dağıtmakta hiç tereddüt etmedi, çünkü kulübün düzeni nicedir sürekli doldur-boşaltla işliyordu.

Kulübün düzeni deyince, doldur-boşaltlardan arda kalan tek bir faktörü kastediyoruz: Başkan İlhan Cavcav. İlhan Cavcav Arnavut kökenli bir değirmencinin onyedinci çocuğundan biri. şimdi, Türkiye'nin en büyük un üreticilerinden. Aile işletmesi mefhumundan kopmayan, bildiği, tanıdığı Anadolu sanayicilere-tüccarlara zor

50'li Yıllarda Hacettepe

(Soldan sağa) Ayaktakiler: Yılmaz, Halis, Aydın, Sürhat, Erol, Selahattin, Yılmaz;
Oturanlar: Suphi, Metin, Apo, Sami

günlerinde “babalık” ettiği anlatılan, ağız fazla lâf yapmayan, eski tip bir sanayici ve işadami. İlhan Cavcav, orta yaşa gelmiş futbolseverlerin “ezelden beri” diyecekleri kadar eski bir vakitte (1979/80’de), تنها ama tartışmalı bir kongreyle Gençlerbirliği Başkanlığına aldı ve bir daha bırakmadı. Gençlerbirliği, yukarıda değindik, perişan zamanlar geçirmekteydi. Ankara’nın eski gazetecilerinden Gençlerbirliği hastası rahmetli Rafet Genç’le ilgili hatıralarda, bu basın emekçisinin gazetesinden avans alıp futbolculara cep harçlığı yetiştirdiği anlatılır. İlhan Cavcav, işte Gençlerbirliği’nin İzmirspor’ların, Altınordu’ların, o zamanki haliyle İstanbulspor’ların yanına, mazinin iyi takımlarının yattığı mezarlığa gömüldüğü o zor

zamanlarda kulübün bekasını sağlayarak “fenomen” haline geldi. Hele bu kaynakları ve taraftarı kıt takımı 1. Lige döndürüp orada tutundurmaya başarınca, iktidarı perçinlendi ve “tek adam” oldu. Transferleri o yapıyor, hocayı o gönderiyor, kadroya da karışıyordu icabında. Camia içinde ona kızanlar bile, “hakkı ödenmez” diyerek, diktatorasını sineye çektiler. İlhan Cavcav, bir bakıma Avni Bulduk geleneğini sürdürüyor: Parlak oyuncularını bulup parlatıp pazarlamak. Bu geleneği Türkiye çapında genişleyen bir ölçekte, örgütlü, kurumlaşmış bir düzeyde sürdürüyor. İlhan Cavcav’ın taraftarları ve camiayı ifrit eden özelliği, takımı ölmeyip sürünecek bir düzeyde konsolide etmeyi prensip edinmiş olması.

Gençlerbirliği'nin yüklü bir miktar parasının 'repoda' yattığı biliniyor; ama bu paranın transfere veya iyi oyuncuların elde tutulmasına harcanması asla mevzu-u bahis değil. Çünkü Başkan Cavcav, kulübe öncelikle malî bir proje olarak bakıyor; esas olan, kulübün kendi kendini idare edecek bir finansal yapıya kavuşması, 'firmanın' dönmesi. Öyle ki, 1996/97 sezonunda Türkiye Kupası'nda Galatasaray'ı elemeyi başarmış olan Gençlerbirliği'ne çeyrek finalde Trabzonspor gibi belâli bir rakip çıkınca "hasılat açısından iyi" diye memnuniyet belirtebilmişti Cavcav. Belki 2. Ligdeki kahredici yıllardan çıkarılan derslerin ve her iyi günün ardından karagünlerin geleceğini düşünen müdebbir tacir sezgisinin damgası var bu ihtiyatlı tutumda. Bu aşırı soğukkanlı, aşırı hesapçı yaklaşım, takım biraz kıpırdadığında ciddi bir motivasyon zaafına, bezdirici bir iddiasızlığa yolaçıyor tabiatıyla. Gençlerbirliği'nin son yıllarda oturttuğu sükûnetli oyun tarzının (İstanbul'daki "Gençler dostu" Ümit Kıvanç'ın deyişiyle "soylu lâkaydı") öbür yüzünde bu boşvermişlik de yok değil doğrusu... İşin mantığı şu, belki: İlhan Cavcav seyircisiz, taraftarsız bir kulübün "kafaya oynayamayacağını" biliyor ve sinir bozucu bir rasyonellikle "fazla başarı"dan tedirgin oluyor. Çünkü fazla başarı az sayıdaki taraftarları 'azdırıyor', talep fazlası yaratıyor, huzursuzluğa yolaçıyor. Nitekim 1995/96 ve 1996/97 sezonları Taraftarlar Derneği ile Cavcav'ın kavgasıyla geçti. Taraftarlar Derneği'nin (yönetime girmeye hevesli) başkanı Cavcav'ı takımı harcamakla, satmakla, giderek parayı cebine atmakla suçladı; Cavcav işi Dernek Başkanını antrenman sahasında tokatlamaya kadar vardırdı. Böylece zaten bir avuç olan camianın iyice tadı kaçtı, 1994-95 döneminde 5.000 sınırını geçen seyirci vasatısi yine 1.500-

2.000'lere oturdu. 1999'da Gençlerbirliği'nin yıllardır uğruna para biriktirdiği iş gerçekleşti: gerçekten Türkiye'de emsalsiz nitelikteki "İlhan Cavcav Tesisleri" açıldı. Hâlâ da var parası kulübün - Türkiye'de borcu falan olmadığı gibi üstüne parası olan tek kulüp, Gençlerbirliği. Başkan İlhan Cavcav, artık kupaları düşünecek noktaya gelindiğini söylüyor. İnşallah!

Gençlerbirliği'nin yeni zamanlardaki taraftar (daha doğrusu taraftar ve seyirci) yapısına bakarsak, 60'ların profilinin izlerini hâlâ görebiliriz. Örneğin açık tribünün ("gecekondu"nun yanı) amigosu, üniversite mezunu ve devlet memuriyeti görmüş olmakla övünür. 60'ların profilini cismen de görebiliriz; zira sayısı onlu rakamlardan ileri gitmese de Gençlerbirliği'nin sadık güngörmüş taraftarları var hâlâ maçlara gelen. 80'lerde Ankaragücü'nün debdebesinden hazzetmeyen ve skordan çok futbol seyretmeyi önemseyen yeni bir futbolsever kuşağı da, Gençlerbirliği'nin eski "seçkin" kimliğini yeniden üretecek bir miktar taraftar/seyirci kazanmasını sağladı. Tabii Gençlerbirliği tribünleri de genel eğilimlerden azâde değil: Örneğin 1990'ların ortalarında Gençlerbirliği tribünlerinde de bozkurt işareti yapanlar belirdi. Oysa camianın "sosyaldemokratımsı" bir havası olduğu bilinirdi; nitekim 90'larda kulüp yönetiminde SHP'li/CHP'li Çankaya ve Yenimahalle belediye başkanları (Doğan Taşdelen ile Abdurrahman Oğultürk) boy gösterdiler. Dahası öndegelen amigolar arasında "eski kırıklar" var. Ama sonuçta kulübe damga vuran bir 'hava' değildi bu ve 90'ların milliyetçi hezeyanıyla dumanaltı edildi. Ayrıca Gençlerbirliği tribünlerine büyük maçlarda başkent dayanışması hesabına Ankaragüçlülere de dadandılar ve kendi 'hava'larını taşıdılar. Her maçta açık tribüne

asılan “Centilmen Gençler” pankartı, camianın kendine maledip övündüğü bir başka “seçkin” özelliğin göstergesiydi; belirli bir gerçekliği olan bu “efendi” hava epey bulutlandı. Ama Gençlerbirliği taraftarlarının tipik özelliği herhalde sadık ama pek az olmaları. Gençlerbirliği’nin deplasman maçlarında ilaç için bir minik bayrakla bile temsil edilmesi düşünülemez. 1987’de Türkiye Kupası finalinde 5-0 kazanılan maçın rövanşında Eskişehir’e yapılan çıkartma hariç - bir de 1993’te İstanbul’a Galatasaray deplasmanına Yenimahalle Belediye Başkanı Abdurrahman Oğultürk’ün kaldırdığı otobüsler hariç. Kaldı ki o kalabalıkta da Ankaragücülüler küçümsenmeyecek miktardaydı. Üç-beş yıl öncesine kadar, her maçta iki-üç kez, kapalıdaki koroya katılmadan, tek başına, bütün stadın duyabileceği bir avazıyla “Haaaydi Gençler!” diye bağırın bir amca vardı. şimdi o töreyi gür sesli başka amcalar sürdürmeye çalışıyor. Tek hançereden çıkan o avaze, Gençlerbirliği taraftarlığının temel özelliğinin simgesi işte: Az olmak!

Gençlerbirliği Ankaragücü’nün refakatine geldikten sonra, Ankara da bir derbi sahibi oldu. Derbilerde aranan ‘gerilim’ unsuru, bu maçlara Ankaragücü taraftarları sayesinde giriyor. Ankaragücü taraftarları, Gençlerbirliği’ni taraftarsızlığı ve cerbezisizliği nedeniyle pek adamdan saymıyorlar - boyuna posuna bakmadan Ankaragücü’ne sahada kafa tutmasını, hele 90’lardaki gibi Ankara’nın “daha iyi” takımı haline gelmesini hazmedemiyorlar. Özellikle Ankaragücü’nün ligin alt sıralarında gezip küme düşme endişesi yaşadığı sezonlarda, Ankaragücü taraftarları Gençlerbirliği’nin derbileri kazanmasını veya kazanmaya oynamasını alçaklığın dikâlası sayıyorlar. Örneğin 1993/94 sezonunun ilk yarısındaki maçı 3-0 kaybedince

Gençlerbirliği’nin Maltepe’deki lokalinin camlarını indirmişler, ikinci yarıdaki maç 1-0 Gençlerbirliği lehine giderken de bu kritik maçta Ankaragücü’ne puan vermemeye tevessül eden rakiplerini protesto için dakikalarca “orospu çocuğu ibne Gençler” diye bağırılmışlardı (maç 1-1 bitti). 1995/96 sezonunun ikinci yarısında ise, 2-1 kazanmalarına rağmen, Ankaragücü taraftarları oyuna asılan Gençlerbirliği oyuncularına maç çıkışında “şerefsizler” diye lâf attılar. Skorlara bakarsak, 80’lerdeki ve 90’lardaki Ankara derbilerinde takımlar birbirlerine periyodik üstünlükler sağladılar. Gençlerbirliği ilk çıktığı yıllarda güçlü Ankaragücü’ne çelme taktı; sonra Ankaragücü’nün üstünlük periyodu geldi, hatta 7-2’lik ezici bir galibiyeti var; sonra 1993-96 döneminde Ankaragücü Gençlerbirliği’ni hiç yenemedi; 1996-1998’de Ankaragücü altı maçlık bir seri yakalamıştı. 1. Lig maçları itibarıyla ezeli muhasebe yapıldığında ise -bin yıl sonu itibarıyla- Ankaragücü’nün bariz üstünlüğü var: 48 maçın 21’i Ankaragücü’nün, 11’ü Gençlerbirliği’nin, 16 maç berabere, gol averajında 70-53 Ankaragücü önde.

Diplerdekiler

2. Ligde de bir yığın Ankara takımı var. Çoğu asansör - üstelik ne yazık ki 2 ve 3. lig arasında asansör. PTT, şekerspor, hele Demirspor gibi köklü gelenek kulüpleri, 2. Ligden çok 3. Ligde süründüler. Tıpkı İstanbul’un, hele İzmir’in gelenekli kulüpleri gibi...

Ama biz bu yazı üzerinde çalışırken ne oldu? şekerspor tam 25 sene sonra 1. Lige döndü! Müthiş bir sürprizdi bu. 1996/97 sezonuna başlarken 2. Lig 4. Grupta şekerspor “en iyi Ankaralı” olarak bile görülmüyordu;

Ankara Demirspor ve "Türk Telekomspor"a (bildiğimiz PTT'nin sevimsiz yeni adı) daha fazla şans tanınıyordu. şekerspor'un daracak imkânları ve kısıtlı kadrosuyla klasman grubunu birinci bitirmesi bile yeterince ciddi bir başarı olmuştu. Doğrusu bu birincilikte "şeker"e şans da yardım etmiş, onlar klasman grubunun ikinci devresine habire berabere kalıp puan kaybederken rakipleri de birbirini yemişti. şekerspor Antalya'daki 1. Lige yükselme maçlarına da sanki formalite icabı gibi gitti. Yol ve otel paraları, o sırada Bursaspor'la anlaşan kaleci şenol'un tarnsfer bonservisi sayesinde karşılanabildi. Ama o da ne? şekerspor, Bucaspor'u 4-1, Adıyaman-spor'u 1-0 yenip finale kalıverdi. (Bu aşamada da şans şeker'den yanaydı: Zonguldakspor cezalı oyuncu oynattığı için hükmen mağlup sayılınca, karşılarına Zonguldak'ın sahada yenmiş olduğu nispeten zayıf Adıyamanspor çıkmıştı.) Finalde de, Uzan'ların İstanbulspor'dan sonra satın aldığı ikinci takım olan, şöhretlerle dolu, bol paralı, bol seyircili Adanaspor'u penaltılarla eleyip 1. Lige çıktı. Maçtan sonra kaleci şenol'un TV'de "para herşey değildir, bunu gösterdik" meâlinde konuşması, özlediğimiz futbol romantizmiydi. Çoğu şeker-İş sendikalı bin kadar destekçiyi böyle bir final maçında zar zor denkleştiren bir mütevazı müessese takımına yakışan bir romantizm... Fakat şekerspor'un, hırslı (biraz fazla hırslı) teknik direktörü Celâl Kıbrızlı yönetiminde oynadığı futbol hiç romantik değildi. Çoğu 21-23 yaşında ve aşağı yukarı eş yetenek düzeyindeki oyuncuların oluşan şeker, ısırgan bir pres yapıyor, çok iyi alan markajı uyguluyor, çok iyi boş saha yaratıp uzun toplarla ava çıkıyordu. Takımın yarısı bir hafta ilâ on gün içinde satıldı, Kıbrızlı da takımını birkaç yeni gneç ve Tanju'nun kardeşi Yücel gibi birkaç "kaşar"la takviye etti (bu

kaşarların sayısı haftalar ilerledikçe artacaktı). "Tecrübeli abi" olarak da, Gençler'de yıllarca oynamış, sonra Petrol'ü 1. Lige çıkartan (aşağıda değineceğiz) kadroda yer almış, tecrübeli bir Angaralı topçu olan Mehmet Altıparmak angaje edildi. şeker, 1997/98 sezonunda müthiş bir mukavemet sergiledi. Gaziantepspor'a 3-0 mağlup durumdan 4-3 galip gelmeleri, bunun en müthiş örneğiydi. Hatta sondan bir önceki hafta beş dakika dayansalar -zaten beraberlikle de şampiyonluk umudunu resmen söndürdükleri- Fenêrbahçe'yi 1-0 yeniyorlardı... ama... ama... ama... o zaman da Gençler düşme çemberine girecekti! Eski Gençlerli Kemalettin'in -herhalde Gençler'i falan düşünmeden- attığı beraberlik golü, şeker'in umutlarını söndürdü. Bir yıllık misafirlikten sonra şekerspor şimdi yine 2. Ligde çile dolduruyor.

Hacettepe'nin mâkus talihi ise hepten benzersiz bir hikâye. Mor-beyazlı kulüp, mahallesiyle beraber 1. Ligden kovalandıktan sonra 3. Lige ve daha aşağılara kadar sürüklenmekle kalmadı, nisyana düştü. 1980'lerin ortalarında, sosyaldemokrat kebabçı (SHP'de politika yapıyordu) İsmet Camuzoğlu kulübe sahip çıktı (1984). (Daha öncesinde bir ara ünlü Urfalı-Ankaralı baba "İnci Baba"nın Hacettepe'ye 'sahip çıktığını' biliyoruz.) Kelimenin düz anlamıyla bir sahiplenmeydi: Kulüp Hacettepe Camuzoğluspor adını aldı! Camuzoğlu beş sezon uğraşıp takımı 2. Lige çıkaramadı. Ardından "sahiplenme" sırası dönemin ANAP'lı Keçiören belediye başkanı İ. Melih Gökçek'e geldi. Gökçek'in sahiplenmesi gasp boyutlarındaydı; bu sefer kulübün ve özdeşleştiği mahallenin adı 1988-89 sezonunda tamamen silinerek yerini başka bir yerin adına bıraktı: Keçiöregücü! Keçiöregücü bir ara 2. Lige çıkmayı başardı ama çok tutunamayıp geri düştü. Çileden çıkan

eski Hacettepelilerin kulübün adını geri almak için girişimlerde bulundularsa da Hacettepe'nin kesin ölümü tescil edilmiş durumda.

Hacettepe'nin gâsıplı Keçiöregücü gibi belediye himayesinde olan bir başka takım, Yeni Sincanspor, 90'ların başında bir ara 2. Ligde iddialı hale geldi. Y. Sincanspor belirli bir seyirci yığınağına da sahipti. Ama Ankara'nın 'has' takımı değildi, bir yatakhane-kentin takımıydı, maçlarını da Cebeci'de bile değil kendi muhitindeki (stad demek yakışsız olur) sahada oynuyordu. Bu yazının yazıldığı tarihte Yeni Sincanspor da 3. Ligde. Belediyelerin futbolla "tanıtım yapma" eğiliminin ve İ. Melih Gökçek'in iddialı bir futbol takımına sahip olma iştiağının son ürünü olan Ankara Büyükşehir Belediyespor, 1996/97'de 3. Ligden 2. Lige çıktı. 1999'da da, kendine (Gökçek'e) "şehrin esas takımı" süsü vermek için olacak, Büyükşehir Belediyesi Ankaraspor adını taktı.

Bir de 1954'de Petrolspor adıyla kurulup 1968'de adını değiştiren mavi-beyazlı Petrolofisi var. Petrolofisi 1994'de 2. Ligde şampiyon olarak, 1973'den beri Ankaragücü ve Gençlerbirliği dışında 1. Ligde oynayan ilk Ankara takımı olmayı başardı. Ama tamamen seyircisizdi. Ve mavi-beyaz olan rengini 1. Lige çıktığı ay kırmızı-beyaza çevirivercek kadar geleneksizdi. Saçma sapan transferler ve Avrupa kupalarına katılma gibi saçma sapan iddialarla başladığı sezonda küme düşmeyi erkenden garantiledi. Ertesi yıl 2. Ligde de tutunamayıp 3. Lige boyladı. şimdi 2. Lige dönmeye uğraşiyor.

Ankara'da 2. Lig futbol ortamı emsalsiz bir hazinliktedir. 2. Lig maçları Cebeci İnönü Stadi'nda oynanır. Çapraz merdivenleriyle falan özgün bir mimarisi vardır bu stadın. Futbol batınilerince, yatırın üstüne kurulduğu için uğursuz olduğuna inanılır. 2. Lig ölçülerine

göre hayli büyük (20 bine yakın kapasiteli) olan stadda seyirci sayısı genellikle dört haneli rakama ulaşmaz. PTT, şeker veya Demir'in sadık izleyicileri, bütün taraftarlar (evinde barkında olanlar dahil) toplansa kaplayamayacakları kadar yer kaplayan dev bayraklar sererler, namus belâsına. Kayserispor, Erzurumspor, Rizespor, Diyarbakırspor gibi iddiası ve diasporası büyük takımlardan birisinin yolu Cebeci'ye düştüğünde Ankara takımını iyice gurbete düşüren sun'i bir şişme olur, o zaman manzara iyice hazinleşir. Oysa sadece 1. Lig maçlarının oynandığı eski günlerinde değil, 1976-81 döneminde Ankaragücü 2. Ligde sürünürken de ne bereketli günler görmüştü Cebeci İnönü St.

Daha da aşağısı var: Ankara amatör kümeleri. İyi futbolcu tarlası. Yine yığınla müessese takımı: "Ders Aletleri"ne varıncaya kadar... Yine 'sağlam' kenar mahalle takımları: Çalışkanlar, şentepe gibi... Ayrıca yüzyıl başı futbol poetiğini/lirizmini hatırlatan şirin adlı takımlar: Onbirateş gibi... Bu çocuklar maçlarını en çok 19 Mayıs dış sahalarında oynarlar ve kimi zaman staddaki 1. Lig maçındaki seyirciye denk sayıda mahalleli ve meraklı izler maçlarını. "Dış sahalar" deyince de Ankara futbol kültürünün bir gizli gücüne değinmeden geçmemeliyiz: Lise takımları. Özellikle de Yıldırım Beyazıt ve 50. Yıl Liseleri. Yıldırım Beyazıt Lisesi, özellikle 60'ların sonu ilâ 70'lerin başında Türkiye Liselerarası Futbol şampiyonluğunun abonesiydi. Hâlâ da iddialıdır. 50. Yıl Lisesi, 1998 senesinde taa Peru'da Dünya Liseler Futbol şampiyonluğunu kazandı! Yıldırım Beyazıt, 50. Yıl ve birkaç Lise'nin daha "hocaları", şehri (eskiden arsaları), mahalli takımları, amatör kümeleri tarayarak okullarının futbol takımına oyuncu devşirirler! Takdir etmeyenin gözü kör olur;

hem futbola hizmet - hem de futbolculuğun 'maddi yönden' de özenilen bir meslek haline geldiği bu zamanda yoksul çocuklarına...

Bu futbol garibanı şehrin en iri kıyım iki temsilcisinin, Gençlerbirliği'nin ve Ankara-gücü'nün taraftarları, geçtiğimiz yıllarda İstanbul takımlarına duydukları hiddetle "bu sene şampiyon Anadolu'dan" diye tezahürat

yapıyorlardı. - Trabzonspor lehine. "Başkent" olarak güya "Anadolu"dan üstün bir mertebede oturuyorlar ama İstanbul'a karşı "Anadolu"yla özdeşleşmeye sığmıyorlar. üstelik Anadolu'dan bakıldığında "esas Anadolu" bile sayılmazlar, sonuçta koca Ankara, koca başkent burası! Futbolun kenar mahallesi bir başkent.